

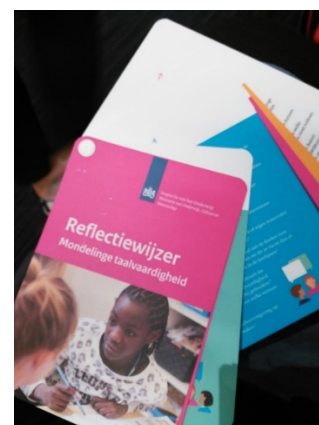
Verslag netwerkdag taalcoördinatoren | 28 maart 2019 Landelijk Netwerk Taal

Plenair

Opening | Joanneke Prenger

Joanneke opende de dag met een aantal mededelingen:

- Verschenen: [Lesactiviteiten meertaligheid primair onderwijs](#) | Inge Jansen & Jantien Smit
- Verschenen: [Woordenschatontwikkeling in het basisonderwijs](#). Inventarisatie van empirisch onderzoek van 2004 tot 2017 | Mariëtte Hoogeveen
- Het traject Curriculum.nu nadert haar einde! Joanneke vertelt hoe het proces in elkaar zit (zie ook www.curriculum.nu/animatie) en nodigt de leden van het Landelijk Netwerk Taal uit om vooral nog mee te lezen en te reageren. De concept eindproducten van het Ontwikkelteam Nederlands zullen vanaf 7 mei tot de zomervakantie voor een laatste feedbackronde online staan. Om het po-perspectief ook goed tot zijn recht te laten komen is het belangrijk om deze producten nog eens goed te [bekijken](#).
- [Download de presentatie](#)

Mondelinge taalvaardigheid in beeld | Marleen van der Lubbe & Thea Manders

De bezoekers van de netwerkdag kregen een primeur: op deze dag werden door Marleen van der Lubbe (programmamanager Peil.onderwijs bij de Inspectie) en Thea Manders (Inspecteur basisonderwijs) voor het eerst de resultaten gepresenteerd van het peilingsonderzoek Mondelinge taalvaardigheid dat in schooljaar 2016/2017 onder regie van de Inspectie van het Onderwijs is uitgevoerd. In dit onderzoek is onderzocht hoe basisscholen invulling geven aan het onderwijsleerproces op het gebied van mondelinge taalvaardigheid. Hoe vaardig zijn leerlingen eind groep 8 op het gebied van luisteren, spreken en gesprekken, hoe taalrijk is hun omgeving en welke taalactiviteiten ontplooiën zij thuis? En hoe hangen kenmerken van het onderwijsleerproces en van leerlingen samen met de verschillen in leerlingprestaties?

De algemene conclusie van het onderzoek is eigenlijk dat er meer aandacht voor de doelen van het onderwijs in mondelinge taalvaardigheid nodig is. Maar liefst 40% van scholen heeft geen MTV-doelen het school- of taalbeleidsplan, wat laat zien dat mondeling taalvaardigheid nog steeds een ondergeschoven kindje is in vergelijking tot de aandacht die naar begrijpend lezen en spelling gaat. En dat zie je terug in de prestaties: eigenlijk zouden we wensen dat 65% van de leerlingen streefniveau 2F zou halen voor spreken, luisteren en gesprekken, maar dat gebeurt bij geen enkel subdomein, vertelde Marleen van der Lubbe. Spreken met met 62 procent nog het dichtst bij in de

buurt. Voor luisteren beheerst 40 procent van de leerlingen het streefniveau en voor gesprekken is dit 49 procent.

Tijd voor actie dus, betoogde Thea Manders. Het rapport is immers niet alleen bedoeld voor beleidsmakers, maar is zeker ook van belang het onderwijs. Het rapport geeft veel informatie over de resultaten en over het onderwijsleerproces en er zitten veel aangrijpingspunten in voor verbetering van het onderwijs. Om aandacht te vragen voor het onderwijs MTV, gekoppeld aan het rapport, heeft de Inspectie een **Reflectiewijzer** gemaakt. Dit hebben ze gedaan in samenwerking met het EN, Marjan Bruggink. Met de Reflectiewijzer kunnen schoolteams het onderwijs MTV op de (team)agenda zetten en met elkaar erover in gesprek. Op de netwerkdag zijn al 10 van deze wijzers verloot bij de verloting, maar na 1 april krijgen alle basisscholen er één toegestuurd, geadresseerd aan de taalcoördinator.

- [Download de presentatie](#)
- [Informatie](#) over de resultaten van de Peiling en het volledige onderzoeksrapport
- Download [de Reflectiewijzer](#)
- SLO ontwikkelde [didactische handreikingen bij de taken](#) van Mondelinge Taalvaardigheid uit het peilingsonderzoek (eind april beschikbaar)
- [‘Mondelinge taalvaardigheden verdienen meer aandacht’](#) Arno Kersten – in het Onderwijsblad AOB

Leesstrategieën versus achtergrondkennis? | Thoni Houtveen

Ten behoeve van de peiling naar Leesvaardigheid van de Inspectie (voorjaar 2022) zijn Thoni Houtveen en Roel van Steensel gevraagd om een reviewstudie te doen naar de kenmerken van effectief leesonderwijs. De review komt in april-mei beschikbaar voor het veld, maar vandaag vertelde Thoni Houtveen al de belangrijkste resultaten.

Ze vertelde dat leesbegrip door een veelheid aan elementen beïnvloed wordt: 1. Achtergrondkennis; 2. Woordenschat; 3. Kennis van genre en tekststructuur; 4. Kennis van waarom en wanneer strategieën in te zetten; 5. Praten over teksten; 6. Schrijven over of herschrijven van teksten; 7. Leesmotivatie. Thoni betoogde via wetenschappelijke evidentie dat begrijpend leesonderwijs dan ook aan elk van deze elementen aandacht zou moeten besteden, in samenhang.

Sommige sheets in haar presentatie liet Thoni even extra lang aan het publiek zien, zo belangrijk vindt ze die conclusies en zo weinig ziet ze dat nog terug in het onderwijs. Bijvoorbeeld “Expliciete woordenschatinstructie heeft geen effect op de scores bij gestandaardiseerde begrijpend leestoetsen. Woordkennis komt vnl tot stand door het (voor)lezen van boeken” en “Leer leerlingen strategische lezers te worden. NIET: leer leerlingen leesstrategieën aan! Leerlingen moeten leesstrategieën leren inzetten op het moment dat ze in het lezen vastlopen”.

In het boekje 'Goed geletterd' dat verscheen bij haar afscheid als lector Geletterdheid van de Hogeschool Utrecht zet Thoni uiteen hoe volgens haar goed leesonderwijs eruit zou moeten zien.

- [Download de presentatie](#)
- De opbrengsten van het Lectoraat Geletterdheid van Thoni Houtveen zijn gebundeld in de publicatie 'Goed Geletterd'. Deze publicatie kan worden besteld via lectoraatlezen@hu.nl (kosten: €20,- excl. BTW).

Workshops en subplenaire lezingen

Digitale geletterdheid en zoekvaardigheden: over het gebruik van online informatie op school | Maarten Sprenger

Maarten Sprenger begint zijn workshop door de deelnemers op internet te laten zoeken naar 'buitenaards leven'. Welke van de zoekresultaten zijn geschikt voor kinderen? Waar zou je ze met een gerust hart heen sturen? Eigenlijk raakt hij met deze opdracht meteen aan de kern van zijn betoog in deze workshop: het is onverstandig leerlingen zomaar het internet op te laten gaan, het beoordelen van betrouwbare informatie is een erg ingewikkelde vaardigheid (die we vaak zelf nog niet eens beheersen) en de meeste internetteksten zijn alleen leesbaar voor havo-vwo-leerlingen. Maarten (specialist online kinderinformatie en zoekgedrag) stelt dan ook dat je kinderen moet leren zoeken en dat je dat moet doen binnen een set van betrouwbare en leesbare internetsite. Voor die leesbaarheid gebruikt Wizenoze een indeling in sterren (met 1 ster voor het basisonderwijs en 5 voor bijna academisch niveau). Leraren kunnen hun eigen teksten scannen op leesbaarheid door [Wizescan](#) te gebruiken. Gebruik dus School-tv, Klokhuis, Willem Wever en desnoods Wikipedia (maar niet Wikikids! – dat is door kinderen geschreven) maar laat ze niet los op Google! Maarten heeft daar zelf een startsite voor gemaakt: <https://start.slimzoeken.nu>.

- [Download de presentatie](#)
- Bekijk de website [Slim zoeken](#)
- Bekijk [Web for Classrooms](#)

Leren experimenteren en redeneren bij W&T | Martine Gijsel, Marja van Graft & Eva van de Sande

In deze workshop lieten Martine Gijsel (associate lector taaldidactiek, Saxion) en Marja van Graft (leerplanontwikkelaar W&T-onderwijs) zien op welke manier taal kan bijdragen aan leren en experimenteren bij wetenschap- en technologieonderwijs (W&T-onderwijs). In W&T doen kinderen kennis en vaardigheden op die ze nodig hebben op school en in de maatschappij. Maar hoe creëer je een rijke W&T-leeromgeving waarin kinderen een onderzoekende houding ontwikkelen, bètakennis opdoen en onderzoeks- en ontwerpvaardigheden ontwikkelen? En wat is de rol van taal daarbij? De workshopleiders gaven een heldere toelichting op taalgericht W&T-onderwijs, en lieten met inspirerende praktijkvoorbeelden zien hoe leerkrachten taal en W&T succesvol integreren. Vervolgens gingen de deelnemers aan de slag om de inzichten en good practices te vertalen naar de

(eigen) dagelijkse onderwijspraktijk: Hoe kan het huidige W&T-onderwijs talig verrijkt worden? En hoe kunnen leerkrachten de huidige W&T-methode met weinig extra lesvoorbereiding meer taalgericht, onderzoekend en ontwerpnd maken? Met het 'Stappenplan taalgericht onderzoekend en ontwerpnd W&T-onderwijs' kregen de deelnemers hier meer zicht op, met veel ruimte voor uitwisseling. Ook stonden de workshopleiders open voor feedback, zodat het stappenplan met de inzichten en ideeën van de aanwezigen verder aangepast en verbeterd kan worden.

- [Download de presentatie](#)

Taalbeschouwing vanuit taalvaardigheid: Aha! Een zin-loze aanpak! | Jan T'Sas

Aan de hand van aansprekende voorbeelden laat Jan T'Sas (docent Taal en Leren aan de Universiteit Antwerpen, onderzoeker aan de Karel de Grote Hogeschool) de deelnemers aan zijn workshop ervaren hoe onderwerpen uit de taalbeschouwing op een inductieve en betekenisvolle manier aangepakt kunnen worden in de klas. Met behulp van boeiende en gevarieerde taaltaken worden de leerlingen gestimuleerd om hun taalvaardigheden (spreken, luisteren, lezen, schrijven) in te zetten om inzicht te verwerven in het taalsysteem, wat hen uiteindelijk verder helpt in hun taalgebruik. Uiteindelijk formuleren leerlingen dat inzicht zelf. Deze aanpak is een motiverende manier voor zowel leerlingen als leerkracht om bijvoorbeeld grammaticale principes te leren. De visie achter de methode sluit aan bij het sociaal constructivisme: leerlingen bouwen zelf actief mee aan hun inzichten en kennispakket, in plaats van passief toe te kijken en aan te horen hoe ze met kennis worden overgoten. Andere didactische principes achter de methode zijn: leerlingen taalkansen bieden en de afstand verkleinen tussen leerstof en leerlingen. Deze inductieve aanpak kan op elk onderwijsniveau en bij elk vak worden toegepast. Op de website <http://www.needandertaal.be> zijn uitgewerkte lessen te vinden (gratis te downloaden), die volgens de inductieve aanpak een keur aan taalbeschouwingsonderwerpen behandelen.

- [Download de presentatie](#)

Schrijfonterwijs: wat werkt echt? | Monica Koster

Hoe kun je leerlingen nu echt beter leren schrijven? Daar is inmiddels al flink wat wetenschappelijk onderzoek naar gedaan. In haar lezing deelt Monica Koster (onderzoeker, ontwikkelaar en uitgever van de lesmethode Tekster) de resultaten van een door haar uitgevoerde [meta-analyse](#) van schrijfinterventie-onderzoek voor leerlingen in de bovenbouw van het basisonderwijs. Vijf didactieken bleken bijzonder effectief:

1. Doelen stellen voor het schrijven (geeft richting aan het schrijfproces en bevordert de zelfregulerende vaardigheden van de leerlingen)
2. Strategie-instructie (geeft leerlingen handvatten voor de taakaanpak, taakoverstijgend)
3. Tekststructuurinstructie (specifiek kenmerken van tekstsoort, succescriteria voor goede tekst)
4. Feedback (instructie op maat, afgestemd op de behoefte van de leerling)
5. Peer-interactie (benadrukt communicatieve aspect van schrijven, observerend leren, motiverend)

Bij iedere aanpak worden praktische voorbeelden gegeven van hoe deze toegepast kan worden in de klas om de schrijfpredaties van leerlingen op een hoger plan te tillen. De lezing wordt afgesloten met een top 10 van inzichten opgedaan in onderzoek, vertaald naar de praktijk van het klaslokaal.

- [Download de presentatie](#)

DENK! Begrijpend lezen zonder methode | Ria Geerse

Tijdens deze presentatie schetste Ria Geerse (schoolbegeleider) de 10 didactische principes van DENK! De Hogeschool Utrecht startte in 2016 het onderzoek DENK!, waarin 10 scholen begrijpend lezen geven aan de hand van thema's, zonder methode.

Uit het onderzoek PIRLS (2016) blijkt dat Nederlandse leerlingen tot de meest ongemotiveerde leerlingen behoren (voor wat betreft begrijpend lezen). Houtveen (2018) stelt dat thematisch werken leerlingen meer motiveert. Binnen DENK! wordt er gewerkt binnen thema's, waarbij door het lezen van en werken met verschillende soorten teksten kennis wordt opgebouwd. Er is lef voor nodig om de methode in te wisselen voor iets anders, maar scholen die deze stap hebben gemaakt, zien er een verrijking van hun begrijpend leesonderwijs in.

Geerse liet naast de didactische principes van DENK! ook zien waar teksten aan moeten voldoen om geschikt te zijn voor een boeiende en zinvolle les. Ze gaf veel voorbeelden van fictie teksten, en bruikbare websites waarmee de toehoorders op zoek kunnen gaan naar non-fictie teksten voor hun eigen lessen.

- [Download de presentatie](#)

